

การทดลองให้ความรู้และข้อมูลข่าวสารของชุมชน เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกาทิ้งขยะของประชาชน ตำบลสวนหลวง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

Determination of Knowledge Transfer Implementation on Behavior Adaptation for Solid Waste Disposal: Case Study at Suanluang Sub-District, Amphawa, Samut Songkram

ไพบูลย์ แจ่มพงษ์*
Paiboon Jeamponk*

ABSTRACT

This study aims to investigate the behavioral change in the community towards waste disposal when educated and informed on the matter. Quasi-experimental design was adopted. The research was conducted in communities within Suanluang Sub-district, Amphawa District, Samut Songkram province, from July to August 2011. The researcher used the specially developed information kit and information on solid waste as instrument in experimenting with experimental and controlled groups of the community. The results showed that the experimental group was more educated on waste disposal ($\bar{X}=13.03$) than the controlled group ($\bar{X}=11.83$) (sig = .000). While studying the behavior of both the experimental and controlled groups, in terms of solid waste management toward household waste reduction, household waste collection, household waste classification, and household waste disposal was not markedly different.

Keyword : Waste of Community, Waste Management, Reducing Household Waste

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์สำคัญในการศึกษาทดลองให้ความรู้และข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับขยะมูลฝอยของชุมชน เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกาทิ้งขยะของประชาชน ซึ่งได้ทำการวิจัยกึ่งทดลอง ในพื้นที่ตำบลสวนหลวง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยใช้ชุดเอกสารความรู้และข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับขยะมูลฝอยของชุมชนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เป็นเครื่องมือในการทดลองผลการศึกษาพบว่า ประชาชนหมู่บ้านทดลองมีความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอย ($\bar{X}=13.03$) มากกว่าประชาชนหมู่บ้านควบคุม ($\bar{X}=11.83$) อย่างมีนัยสำคัญ (sig = .000) แต่ในด้านพฤติกรรมกาทิ้งขยะหรือการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนโดยศึกษาพฤติกรรมเกี่ยวกับ การลดขยะ การเก็บรวบรวมขยะ การคัดแยกขยะและการกำจัดขยะพบว่าประชาชนทั้งหมู่บ้านทดลองและหมู่บ้านควบคุมไม่แตกต่างกันทั้งในแต่ละด้านและในภาพรวม

คำสำคัญ : ขยะชุมชน พฤติกรรมกาจัดการขยะของประชาชน การลดขยะในครัวเรือน

บทนำ

ปัจจุบันปัญหาขยะมูลฝอยเริ่มส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้คนมากขึ้นโดยเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค เช่น หนู แมลงสาบ แมลงวัน อีกทั้งความชื้นและสารอินทรีย์จากเศษอาหาร ยังทำให้เชื้อจุลินทรีย์ที่ปนเปื้อนมากับขยะ ขยายพันธุ์เพิ่มจำนวนมากขึ้นก่อให้เกิดกลิ่นเหม็นรบกวนต่อประชาชน นอกจากนี้ขยะมูลฝอยยังเป็นสาเหตุสำคัญทำให้เกิดปัญหามลพิษทางน้ำและมลพิษทางอากาศ โดยฝุ่นละอองจากการเก็บรวบรวมขยะ การขนถ่ายขยะและการเผาขยะกลางแจ้งจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพอากาศ ส่วนขยะที่ไม่ได้เก็บหรือกำจัดอย่างถูกวิธี เมื่อมีฝนตกลงมา จะนำความสกปรก เชื้อโรคและสารพิษจากขยะไหลลงสู่แหล่งน้ำจากรายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2553 พบว่าปริมาณขยะมูลฝอยทั่วประเทศ เกิดขึ้นประมาณ 15.16 ล้านตัน หรือประมาณวันละ 41,532 ตัน เป็นขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในเขตกรุงเทพมหานครประมาณวันละ 8,766 ตัน คิดเป็นร้อยละ 21 ของปริมาณขยะทั้งหมด ส่วนที่เหลือเป็นขยะที่เกิดขึ้น ในเขตเทศบาลเมืองและเมืองพัทยา มีประมาณวันละ 16,620 ตัน คิดเป็นร้อยละ 40 และขยะที่เกิดขึ้นในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล มีประมาณวันละ 16,146 ตัน คิดเป็นร้อยละ 39 ของปริมาณขยะทั้งหมด โดยอัตราการเกิดขยะมูลฝอย โดยเฉลี่ย อยู่ที่ 0.65 กิโลกรัม/คน/วัน (ไพบุลย์ แจ่มพงษ์. 2553)

องค์การบริหารส่วนตำบลสวนหลวง (อบต. สวนหลวง) อำเภอมวก จังหวัดสมุทรสงคราม มีแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2554-2556) ในยุทธศาสตร์ที่ 6 ยุทธศาสตร์การพัฒนา ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แนวทางที่ 3 มุ่งดำเนินงานด้านปลูกจิตสำนึกของประชาชนในการลดปริมาณขยะ กำจัดขยะมูลฝอยและป้องกันแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยภายในตำบล ผู้วิจัยจึงได้กำหนดให้พื้นที่ตำบลสวนหลวงเป็นพื้นที่ทำการทดลองให้ความรู้และข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับขยะมูลฝอยของชุมชนเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางขยะของประชาชน

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์มีนักวิชาการบางท่านดังเช่น วิลสัน (Wilson. 2006) ได้กล่าวถึงพฤติกรรม

ของมนุษย์ว่า หมายถึง กิริยาอาการที่แสดงออกหรือปฏิกิริยาโต้ตอบเมื่อเผชิญกับสิ่งเร้า (stimulus) หรือสถานการณ์ต่างๆ อาการแสดงออกเหล่านั้นอาจเป็นการเคลื่อนไหวหรือการกระทำที่สังเกตได้หรือวัดได้และ/หรือการกระทำในสิ่งต่างๆ เป็นต้น ส่วนสิ่งเร้าที่มากกระทบแล้วก่อให้เกิดพฤติกรรมก็อาจเป็นสิ่งเร้าภายใน (internal stimulus) เช่น ความหิว ความกระหาย ซึ่งสิ่งเร้าภายในนี้จะมีอิทธิพลสูงสุดในการกระตุ้นให้เด็กแสดงพฤติกรรมและเมื่อเด็กเหล่านี้โตขึ้นในสังคมสิ่งเร้าภายในจะลดความสำคัญลง ส่วนสิ่งเร้าภายนอก (external stimulus) ก็จะเป็นอีกส่วนหนึ่งที่มากระตุ้นแล้วก่อให้เกิดพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งจะมียุทธิพลสูงในผู้ใหญ่ เช่น สิ่งกระตุ้นต่างๆ ที่มนุษย์สัมผัสได้ด้วยประสาททั้ง 5 คือ หู ตา คอ จมูกและการสัมผัส โดยสิ่งเร้าที่มีอิทธิพลจะจูงใจให้บุคคลแสดงพฤติกรรมหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อสนองต่อสิ่งเร้าเหล่านั้น

ทฤษฎีทางจิตวิทยาที่อธิบายการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์มีหลายทฤษฎี เช่น ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (social learning theory) เป็นผลงานของแบนดูรา (Bandura. 1977) ซึ่งได้อธิบายการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ว่าเป็นระบบกลไกการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ของมนุษย์ที่สลับซับซ้อนมากกว่าการลอกเลียนแบบพฤติกรรมเพียงอย่างเดียว พาจาร์ส (Pajares. 2002) นักวิชาการด้านจิตวิทยาได้เสนอทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมว่า เป็นแนวความคิดพื้นฐานของพฤติกรรมมนุษย์ที่ได้พัฒนาจากแนวคิดเดิมของ แบนดูรา พบว่าการกระทำหรือพฤติกรรมของมนุษย์ เป็นผลมาจากการประสานกันในการเรียนรู้ของปัจเจกส่วนบุคคล พฤติกรรมที่แสดงออกและอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม ซึ่งปัจเจกส่วนบุคคล ประกอบด้วยความคิด สติปัญญา อารมณ์ ความรู้สึกและผลทางชีววิทยาของบุคคลนั้น ส่วนปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น การรับรู้ทางสังคมรวมทั้งการเสริมแรงต่างๆ และปัจจัยทางพฤติกรรมก็คือ การกระทำของแต่ละบุคคล (Bandura. 1986 ; Pajares. 2002) องค์ประกอบเหล่านี้มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ทางสังคมเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยัง

ขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรมและสิ่งแวดล้อมที่ ทำให้เกิดพฤติกรรมของแต่ละบุคคลเป็นพื้นฐานสำคัญ (Pajares. 2002; Neuman. 2007)

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์สามารถ เกิดขึ้นได้ด้วยอิทธิพลของสิ่งต่างๆ (Bandura. 1977 ; พัฒน์ สุจำนงค์. 2522 ; Xiao and Wu. 2006 ; วิทยาพร มาพบสุข. 2543 ; สุชา จันทน์เอม. 2540) เช่น บุคคลที่เป็นแบบอย่าง กลุ่มสังคม เทคโนโลยีต่างๆ กฎหมาย ศาสนาขนบธรรมเนียม ประเพณี ทัศนคติ การเรียนรู้ อารมณ์ ค่านิยม และความ สนใจ เป็นต้น โดยนักจิตวิทยาเชื่อว่าพฤติกรรมส่วนมาก ของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้จะเกิด ขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยตลอดตั้งแต่เด็กจนโตและจะเป็นการ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมค่อนข้างถาวรภายหลังจากบุคคลได้ รับประสบการณ์

การเรียนรู้ของมนุษย์เป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม อันเนื่องมาจากประสบการณ์ที่ ได้รับซึ่งอาจเป็นประสบการณ์ตรงที่ได้รับมาหรือ ประสบการณ์อ้อมก็ได้และพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงนั้นอาจ เป็นพฤติกรรมที่คงอยู่ระยะหนึ่งหรือเป็นการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมตลอดไปได้ (กันยา สุวรรณแสง. 2542) ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องและมีผลต่อการเรียนรู้ของมนุษย์มี หลายปัจจัย (De-Cecco. and John P. 1974) อาทิเช่น ตัวผู้เรียนเอง บทเรียนหรือเนื้อหาสาระที่จะใช้จัด ประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน กิจกรรมการเรียนรู้หรือ วิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน สื่อการเรียนและสภาพแวดล้อม อื่นๆ การสนใจ การรับรู้ การจำ การลืม เป็นต้น

จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงนำมา ประยุกต์จัดทำสื่อชุดเอกสารความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอย โดยเน้นข้อมูลขยะมูลฝอยของชุมชนเพื่อเป็นสื่อหรือ เครื่องมือทดลองให้ประชาชนได้เรียนรู้โดยมุ่งหวังว่า ประชาชนจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกาทิ้งขยะหรือมี พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนที่เหมาะสม อันจะเป็นการลดปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาทดลองให้ความรู้และข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับขยะมูลฝอยของชุมชน เพื่อปรับเปลี่ยน พฤติกรรมกาทิ้งขยะของประชาชน ตำบลสวนหลวง อำเภอมวก จังหวัดสมุทรสงคราม

วิธีดำเนินการวิจัย

การออกแบบวิธีดำเนินการวิจัยนี้ ดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอนคือ 1) การสำรวจสภาพขยะมูลฝอยของชุมชน เพื่อนำข้อมูลมาจัดทำชุดเอกสารความรู้ที่ใช้ในการทดลอง 2) การทดลองให้ความรู้เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกา ทิ้งขยะของประชาชนซึ่งแต่ละขั้นตอนมีการดำเนินงานที่ สำคัญดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจสภาพขยะมูลฝอยของชุมชน นี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่ม ตัวอย่างครัวเรือน จำนวน 375 ครัวเรือน โดยวิธีการสุ่ม อย่างง่ายจากประชาชนทุกหมู่บ้าน ทั้ง 15 หมู่บ้าน ในตำบล สวนหลวง อำเภอมวก จังหวัดสมุทรสงคราม และนำข้อมูล จากการสำรวจมาสังเคราะห์และจัดทำเอกสารชุดความรู้ เพื่อใช้ในการทดลอง

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองให้ความรู้และข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับขยะมูลฝอยของชุมชนเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การทิ้งขยะของประชาชนครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (quasi-experimental design) ไม่มีการสุ่มตัวอย่างเข้ากลุ่ม ซึ่งการออกแบบการวิจัยดังกล่าวนี้เหมาะสำหรับการวิจัย ทางสังคมศาสตร์ที่ผู้วิจัยไม่สามารถควบคุมตัวแปรได้ครบ ถ้วนแต่ให้ผลใกล้เคียงกับการวิจัยแบบทดลอง (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2550) ประกอบกับผู้วิจัยมีข้อจำกัดในด้าน เวลาและงบประมาณจึงดำเนินการวิจัยกึ่งทดลองแบบสอง กลุ่มวัดหลังการทดลอง (posttest only control group design) ซึ่งดำเนินการระหว่าง เดือนกรกฎาคม-สิงหาคม 2554 โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกหมู่บ้านประชาชน จำนวน 2 หมู่บ้าน ให้เป็นหมู่บ้านทดลอง และหมู่บ้านควบคุมโดย เลือกหมู่บ้านที่มีสภาพภูมิศาสตร์คล้ายๆ กัน กล่าวคือ เป็น หมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีขนาดใกล้เคียงกัน มีสภาพการ จราจร ไฟฟ้า น้ำประปา คูคลอง ลำประโดงคล้ายกัน มีการ

จัดตั้งถังรองรับขยะมูลฝอยประจำหมู่บ้านจำนวนใกล้เคียงกัน รวมทั้งมีจำนวนครัวเรือน และจำนวนประชาชนใกล้เคียงกันด้วย จากนั้นได้นำชุดเอกสารความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยของชุมชนที่ได้จัดทำไปประชุมชี้แจงทำความเข้าใจกับหัวหน้าครัวเรือนหมู่บ้านทดลองทุกครัวเรือนและแจกชุดเอกสารความรู้ให้หัวหน้าครัวเรือนประชาชนกลุ่มทดลองได้ศึกษาทุกครัวเรือน ครัวเรือนละ 1 ชุด/ตอน/สัปดาห์

การเก็บรวบรวมข้อมูลผลการทดลองครั้งนี้ ใช้แบบสอบถามวัดความรู้ ทักษะคิดและพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนประชาชนทั้งจากหัวหน้าครัวเรือนประชาชนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และนำมาวิเคราะห์จัดทำเอกสารรายงานผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. การจัดทำชุดเอกสารความรู้เพื่อใช้ในการทดลอง

หลังจากสำรวจสภาพขยะมูลฝอยของชุมชนแล้วได้นำข้อมูลมาสังเคราะห์พัฒนาเป็นชุดเอกสารความรู้เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการทดลอง ได้ชุดเอกสารความรู้จำนวน 4 ตอน ซึ่งแต่ละตอนมีเนื้อหาที่สำคัญดังนี้

ตอนที่ 1 : สวนหลวงของเรา เนื้อหาของเอกสารความรู้ ประกอบด้วย 1) สภาพทั่วไปของ ตำบลสวนหลวง 2) ความหมายของขยะมูลฝอย 3) ประเภทของขยะมูลฝอย 4) นโยบายและยุทธศาสตร์การรักษาความสะอาดของ อบต.สวนหลวง 5) ค่าใช้จ่ายการกำจัดขยะมูลฝอยของ อบต.สวนหลวง ทั้งภาพรวม และค่าเฉลี่ยเป็นรายบุคคล/เดือน

ตอนที่ 2 : ขยะมูลฝอย ชุมทรัพย์ และมหันตภัยต่อชาวสวนหลวง เนื้อหาของเอกสารความรู้ ประกอบด้วย ขยะมูลฝอยประเภทต่างๆ ที่พบใน ตำบลสวนหลวง 1) ขยะเปียก 2) ขยะรีไซเคิล 3) ขยะทั่วไป 4) ขยะอันตราย 5) ภาพรวมปริมาณขยะในตำบลสวนหลวง

ตอนที่ 3 : การจัดการขยะมูลฝอยอย่างเหมาะสม เนื้อหาของเอกสารความรู้ ประกอบด้วย 1) ผลกระทบจากขยะมูลฝอย 2) วิธีการลดปริมาณขยะในครัวเรือน 3) การกำจัดขยะแบบง่าย

ตอนที่ 4 : ชาวสวนหลวงมาแปลงขยะให้เป็นรายได้กันดีไหม เนื้อหาของเอกสารความรู้ ประกอบด้วย 1) ภาพรวมปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในตำบลสวนหลวง 2) การใช้ประโยชน์จากขยะประเภทต่างๆ 3) ราคาซื้อขายขยะรีไซเคิลในตำบลสวนหลวง 4) แนวคิดการจัดการขยะรีไซเคิลในตำบลสวนหลวง 5) แนวคิดการลดปริมาณขยะ และการรักษาความสะอาดในชุมชนสวนหลวง

2. ผลการดำเนินงานทดลอง

การศึกษาทดลองครั้งนี้ได้ผลการทดลองที่สำคัญดังนี้

2.1 ประชาชนกลุ่มทดลอง ที่ศึกษามีทั้งหมด 61 ครัวเรือน คิดเป็น ร้อยละ 95.31 ของครัวเรือนประชาชนหมู่บ้านทดลอง ส่วนประชาชนกลุ่มควบคุมที่ศึกษา มีทั้งหมด 61 ครัวเรือนเช่นกัน คิดเป็นร้อยละ 96.82 ของครัวเรือนประชาชนหมู่บ้านควบคุม

2.2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะมูลฝอยของประชาชนกลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ย 13.03 (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.29) สูงกว่าความรู้ของประชาชนกลุ่มควบคุม ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 11.83 (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.67) และเมื่อนำไปทดสอบทางสถิติแบบ t-test พบว่าประชาชนกลุ่มทดลองมีความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอย สูงกว่าประชาชนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ (Sig = .000)

2.3 ทักษะคิดที่เห็นด้วยต่อการจัดการขยะมูลฝอย พบว่า ประชาชนกลุ่มทดลองมีทัศนคติที่เห็นด้วยค่าเฉลี่ย = 4.14 (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.45) สูงกว่าประชาชนกลุ่มควบคุมเล็กน้อย (ค่าเฉลี่ย = 4.08 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.31) และเมื่อนำไปทดสอบทางสถิติ พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน

2.4 พฤติกรรมการลดขยะในครัวเรือน พบว่า ประชาชนกลุ่มทดลอง มีพฤติกรรมการลดขยะในครัวเรือนค่าเฉลี่ย = 3.46 (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.60) น้อยกว่าประชาชนกลุ่มควบคุม (ค่าเฉลี่ย = 3.60 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.48) อย่างไรก็ตามเมื่อนำไปทดสอบทางสถิติ พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน

2.5 พฤติกรรมการเก็บรวบรวมขยะในครัวเรือน พบว่า ประชาชนกลุ่มทดลอง มีพฤติกรรมการเก็บรวบรวมขยะในครัวเรือนค่าเฉลี่ย = 3.77 (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.90) น้อยกว่าประชาชนกลุ่มควบคุม (ค่าเฉลี่ย = 4.01 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.54) ทั้งนี้เมื่อนำไปทดสอบทางสถิติ พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน

2.6 พฤติกรรมการคัดแยกขยะในครัวเรือน พบว่า ประชาชนกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมการคัดแยกขยะในครัวเรือน ค่าเฉลี่ย = 3.82 (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.99) น้อยกว่า ประชาชนกลุ่มควบคุม (ค่าเฉลี่ย = 4.06 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.53) และเมื่อนำไปทดสอบทางสถิติพบว่าไม่มีความแตกต่างกัน

2.7 พฤติกรรมการกำจัดขยะในครัวเรือน พบว่า ประชาชนกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมการกำจัดขยะในครัวเรือน ค่าเฉลี่ย = 2.32 (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.60) ใกล้เคียงกับประชาชนกลุ่มควบคุม (ค่าเฉลี่ย = 2.33 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.53) ซึ่งเมื่อนำไปทดสอบทางสถิติพบว่าไม่มีความแตกต่างกัน

2.8 ภาพรวมพฤติกรรมการจัดการขยะในครัวเรือน พบว่า ประชาชนกลุ่มทดลอง มีพฤติกรรมการจัดการขยะในครัวเรือนค่าเฉลี่ย = 3.07 (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.49) น้อยกว่าประชาชนกลุ่มควบคุม (ค่าเฉลี่ย = 3.18 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.33) อย่างไรก็ตามเมื่อนำไปทดสอบทางสถิติพบว่าไม่มีความแตกต่างกัน

อภิปรายผล

1. ผลการทดลองครั้งนี้ จากที่ผู้วิจัยได้พัฒนาชุดเอกสารความรู้และข้อสารสนเทศ เกี่ยวกับขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลสวนหลวง ได้จำนวน 4 ตอน ซึ่งนำมาใช้เป็นเครื่องมือของการทดลอง ครั้งนี้ซึ่งพบว่า ในด้านความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับขยะมูลฝอยนั้น ประชาชนกลุ่มทดลองมีความรู้ความเข้าใจมากกว่าประชาชนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ จึงอาจแสดงได้ว่าชุดเอกสารความรู้และข้อสารสนเทศเกี่ยวกับขยะมูลฝอยของชุมชน ที่พัฒนาขึ้นนี้มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะใช้ เป็นเครื่องมือพัฒนาความรู้

ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะมูลฝอยของประชาชนได้โดยหน่วยงานต่างๆ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง ฯลฯ สามารถนำแนวความคิดในการพัฒนาชุดเอกสารความรู้นี้ ซึ่งเป็นการพัฒนาชุดความรู้โดยใช้องค์ความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยผสมผสานกับข้อสนเทศเกี่ยวกับขยะมูลฝอยของชุมชนนั้นๆ ไปประยุกต์จัดทำสื่อในรูปแบบต่างๆ เช่น วิดีทัศน์ แผ่นพับ หรือหนังสือต่างๆ เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะมูลฝอยแก่ประชาชนในพื้นที่ได้

2. จากผลการทดลอง พบว่า ประชาชนกลุ่มทดลองมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะมูลฝอย มากกว่าประชาชนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ แต่ในด้านทัศนคติต่อการจัดการขยะมูลฝอย รวมทั้งในด้านพฤติกรรมการจัดการขยะในครัวเรือน ซึ่งครอบคลุมทั้งพฤติกรรมการลดขยะ พฤติกรรมการเก็บรวบรวมขยะ พฤติกรรมการคัดแยกขยะ และพฤติกรรมการกำจัดขยะในครัวเรือนของประชาชนกลุ่มทดลองและประชาชนกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน นั้นอาจแสดงได้ว่า ประชาชนกลุ่มทดลอง มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะมูลฝอยดี ซึ่งอาจเป็นผลจากชุดเอกสารความรู้ที่เป็นเนื้อหาสาระทดลองครั้งนี้ แต่ความรู้ที่ได้รับนั้นไม่อาจทำให้เกิดผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนกลุ่มทดลองได้ ดังเช่น ประชาชนรับรู้ว่าการสูบบุหรี่เป็นอันตรายทั้งต่อตัวผู้สูบเองและผู้ที่อยู่ใกล้ชิด แต่ก็ยังคงมีประชาชนสูบบุหรี่ให้เห็นอยู่จนทุกวันนี้เป็นจำนวนไม่น้อยเลย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะลักษณะนิสัยเฉพาะของคนไทยโดยทั่วไป ที่ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง ชอบรักษาสถานภาพเดิมและยังต่อต้านการเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่จะไปกระทบต่อสถานะและผลประโยชน์ของตน โดยเฉพาะคนไทยในชนบทยังชอบทำอะไรที่สืบต่อกันมาแต่ดั้งเดิมและมีไม่น้อยที่คนภายนอกมองว่างมงาย แต่คนไทยก็ยังทำต่อไปโดยไม่สนใจเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับ จอห์น เอ็มบริ (Joh Embree อ้างถึงใน จูรี วิจิตรวาทการ. 2553) ที่มีความเห็นว่าสังคมไทยมีโครงสร้างสังคมแบบหลวม (Loose structure) มีลักษณะ 4 ประการคือ

1. ความเป็นปัจเจกชนนิยมสูง (individualism) ลักษณะตัวใคร ตัวมัน อีสาระชน ไม่ชอบถูกบังคับ ไม่ค่อยมีวินัย สอดคล้องกับผลการเลี้ยงดูในวัยเด็ก
2. ไม่ชอบผูกมัด ไม่ชอบวางแผนระยะยาว ไม่ชอบป้องกันปัญหา เป็นพวกปฏิบัตินิยมชอบทำงานเฉพาะกิจ ทำให้ไม่มีพลังในการรวมกลุ่มทางสังคมในระยะยาว
3. มีความยืดหยุ่นสูง (flexibility) เปลี่ยนอะไรได้ง่าย ไม่ชอบป้องกันปัญหาแต่แก้ปัญหาก่ง แก้ไขสถานการณ์ได้ มีพลวัตร ปรับตัวเก่ง
4. เข้าใจกฎระเบียบและกติกาทางสังคมดี รู้ว่าเป็นหน้าที่ใครแต่ มักจะละเมิด แสดงว่าเรามีกระบวนการทางสังคมดี แต่สังคมไม่มีการลงโทษผู้ละเมิด (low social sanction) การลงโทษทางสังคมไม่เข้มแข็งเบาบางมาก ไม่จริงจัง ทำให้ไม่กระตือรือร้นที่จะทำความดี ความถูกต้อง เป็นลักษณะอยู่แบบถ้อยที่ถ้อยอาศัยแล้วแต่กรรมเวร

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง ฯลฯ ควรพิจารณานำแนวคิดวิธีการพัฒนาชุดเอกสารความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยของชุมชนไปพัฒนาประยุกต์จัดทำสื่อ ชนิดต่างๆ ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะมูลฝอยแก่ประชาชนในพื้นที่ เพื่อรณรงค์การลดขยะในชุมชน
2. ควรมีการศึกษาทดลองเกี่ยวกับรูปแบบวิธีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมรวมทั้งขยะของประชาชนในรูปแบบอื่นๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่มุ่งมั่นในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดขยะของประชาชนให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2554). รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2553. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://pcd.go.th/public/News/GetNewsThai.cfm?Task=2009&id> [1 มิถุนายน 2554].
- กันยา สุวรรณแสง. (2542). **จิตวิทยาทั่วไป**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : อักษรพิทยา.
- จรีวิจิตราวาทกร. (2553). **บทวิเคราะห์ลักษณะนิสัยของคนไทย : รากเง้าของความเจริญและปัญหาทั้งหมดของประเทศไทย**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.bloggang.com/mainblog.php?id=07-062010&group=29 &gblog=3.ai.cfm?Task=2009&id>. [6 ตุลาคม 2554].
- พัฒน สัจจันรงค์. (2522). **สุขศึกษา**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ไพบูลย์ แจ่มพงษ์. (2553). **การจัดการขยะโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน บริเวณตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- วิภากร มาพบสุข. (2543). **มนุษย์สัมพันธ์**. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สุชา จันทรโสม. (2540). **จิตวิทยาทั่วไป**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2550). **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพฯ : สามลดา.
- องค์การบริหารส่วนตำบลสวนหลวง. (2554). **แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2554-2556)**. สมุทรสงคราม : องค์การบริหารส่วนตำบลสวนหลวง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม.
- อารี พันธุ์มณี. (2542). **จิตวิทยาการเรียนการสอน**. กรุงเทพฯ : เลิฟแอนด์ลิฟเพรส.

- Bandura, A. (1977). **Social learning theory**. New Jersey : General Learning.
- _____. (1986). **Social foundations of thought and action : A social cognitive theory**. New Jersey : Prentice Hall.
- De-Cecco and John P. (1974). **The psychology of learning and instruction**. 2nd ed. New Jersey : Prentice-Hall.
- Neuman, W. L. (2007). **Basic of social research qualitative and quantitative approaches**. New York : University of Wisconsin-White-water.
- Pajares, F. (2002). **Overview of social cognitive theory and of self-efficacy**. [Online]. Available : from <http://www.des.emoory.edu/mfp/eff.html> [2011, June 23].
- Wilson, G. T. L. (2006). "Behavior therapy." Corsini, ed. **Current psychotherapies**. 6th ed. pp. 133-167. Itasca, IL : F.E. Peacock.
- Xiao. J. J. and J. Wu. (2006). **Encouraging behavior change in credit counseling : An application of the trans theoretical model of change (TTM)**. Tucson, Arizona : University of Arizona.